

IZVJEŠTAJ O AKTIVNOSTIMA EKO FORUM-a za period mart 2019 – februar 2020. godine

Redovna godišnja skupština održana je 29.3.2019. godine u Sali Gradske biblioteke Zenica. Na Skupštini su prezentirani i usvojeni izvještaj o radu i finansijski izvještaj za prethodnu godinu, kao i plan rada za 2019. Na skupštini je prezentiran Izvještaj o radu za period mart 2018 - mart 2019 koji je dat na usvajanje i isti je jednoglasno usvojen, kao i finansijski izvještaj za 2018. godinu. Usvojeni dokumenti su dostupni javnosti na web stranici Udruženja.

Tokom izvještajnog perioda održano je ukupno 5 sjednica Upravnog odbora i to 2.8., 18.11., 23.12.2019, te 7.1. i 28.2.2020 godine a mimo ovoga održavani su i konsultativni sastanci pojedinih članova kada su bile u pitanju važne teme ili dogovori oko daljnjih aktivnosti.

U januaru 2020. godine promijenili smo web hosting (umjesto usluga BH Telecoma, koristi se novi hosting, većeg kapaciteta uz manju cijenu) i kreirana je nova web stranica udruženja, zasnovana na savremenijim web tehnologijama, na koju su prebačeni svi sadržaji sa stare stranice. Ova aktivnost urađena je u potpunosti volonterski.

1. Realizacija projekata

1.1. Analiza transparentnosti principa zagađivač plaća u Federaciji BiH

Tokom 2019. godine, izvršili smo analizu na području Federacije BiH, kako bi se povećanjem transparentnosti prikupljanja i raspodjele ovih sredstava unaprijedilo povjerenje građana u organe vlasti, spriječile zloupotrebe i stvarali uslovi za poboljšanja kvaliteta života stanovništva najizloženijeg zagađenju. Rezultat projekta je studija s analizom i preporukama za poboljšanja, koja je predstavljena na radionici održanoj 1.10.2019, namijenjenoj prvenstveno institucijama vlasti koje vrše raspodjelu namjenskih sredstava za zaštitu okoliša. Studija je izazvala priličnu pažnju, posebno kod parlamentaraca, koji su na sjednicama Parlamenta FBiH citirali neke zaključke i preporuke iz naše studije, u okviru rasprave o nacrtu novog Zakona o fondu za zaštitu okoliša FBiH.

Uz podršku misije OSCE u BiH, u Zenici je 24.9.2019 održana radionica namijenjena novinarima koji izvještavaju o temama zaštite okoliša. Iako su bili pozvani, pozivu za učešće na radionici nisu se odazvali portparoli javnih preduzeća i velikih zagađivača. Jedini predstavnik javnih institucija došao je iz Federalnog hidrometeorološkog zavoda. Cilj radionice bio je da se podrže nastojanja medija da o temama zaštite okoliša izvještavaju kvalitetnije i objektivnije, tako što će na pristupačan način obraditi ključnu terminologiju i najčešće probleme, te kroz praktične primjere ukazati na primjere dobre prakse izvještavanja uz Bosni i Hercegovini.

Dana 3.12.2019 održan je sastanak u Fondu za zaštitu okoliša FBiH na kojem smo raspravljali o neusaglašenim stavovima Fonda i zaključcima naše studije.

Finalna aktivnost projekta bila je radionica o digitalnim medijima u Sarajevu 19.12.2020. na kojoj je izvršena analiza web stranice udruženja i prisutnosti na društvenim mrežama. Rezultat toga je naša nova web stranica na kojoj su implementirane preporuke s ove radionice.

1.2. Inkluzivni dijalog s biznisom

Projekat "Inclusive dialogue with business to develop solutions to local peacebuilding challenges" Eko forum realizuje uz podršku PeaceNexus Foundation Switzerland. Partneri u projektu su Grad Zenica, Arcelor Mittal Zenica, Federalno ministarstvo okoliša i turizma, Federalna uprava za inspeksijske poslove, Institut "Kemal Kapetanović" i Federalni hidrometeorološki zavod. U okviru projekta održan je niz zatvorenih sastanaka uz klauzulu povjerljivosti, na kojima se uz pomoć facilitatora radilo na uspostavljanju povjerenja i jačanja dijaloga između učesnika projekta. U okviru projekta, Eko forum je obezbijedio finansijska sredstva za plaćanje troškova zakupa kancelarijskog prostora, te je instaliran uređaj za mjerenje koncentracija prašine PM2.5 u Tetovu, čiji su rezultati dostupni online na web stranici AirVisual.

Sastanci partnera na projektu održani su 3.4., 10-11.4., 22.5., 18-19.6., 11.9., 28.10., 10-11.12.2019.

1.3. Građanski monitoring realizacije KEAP ZDK

U okviru projekta "Eko BiH", finansiranog sredstvima Evropske unije, Eko forum Zenica tokom 2020. godine realizira projekat "Građanski monitoring realizacije KEAP ZDK". Cilj projekta je da se omogući i ojača aktivno učešće javnosti u monitoringu dosadašnje realizacije Kantonalnog Ekološkog Akcionog Plana (KEAP) Zeničko-dobojskog kantona (ZDK) za period 2017-2025. Očekivani rezultati projekta su: Alternativni izvještaj o implementaciji KEAP ZDK tokom prve 3 godine s preporukama za eventualne izmjene i dopune KEAP ZDK 2017-2025, te uspostavljen i operativan mehanizam međusektorske saradnje OCD i organa vlasti za praćenje realizacije KEAP ZDK 2017-2025. Projekat traje od 1.1. do 31.12.2020. godine.

Kao priprema projekta, 12.4. i 25-27.9.2019 prisustvovali smo sastancima i radionicama mreže "Eko-BiH" u Sarajevu. 13.12.2019 u Sarajevu je organizovan mentoring program na kojem su 3 predstavnika Eko foruma učestvovala u obuci za pisanje aplikacija na EU projekte. Druga obuka za monitoring i evaluaciju, te administrativno-finansijsko poslovanje i izvještavanje na kojoj su učestvovala i dva predstavnika Eko foruma održana je u Banja Luci 30-31.1.2020.

Dana 11.2.2020 održan je prvi konsultativni sastanak sa lokalnim saradnicima na projektu, koji su izabrani nakon poziva objavljenog u januaru 2020. Na sastanku je dogovorena metodologija prikupljanja podataka i podijeljena su zaduženja za 11 saradnika.

2. Sastanci, javne rasprave, postupci pred pravosuđem

Federalno tužilaštvo donijelo je 6.3.2019 odluku da se prihvati pritužba Eko foruma na naredbu kantonalnog tužilaštva ZDK o neprovođenju istrage od 9.4.2018. Odlukom Federalnog tužilaštva traži se od kantonalnog tužilaštva ZDK da ponovo provede istragu o prijavljenim kaznenim djelima iz članova 303 i 304 Krivičnog zakona FBiH protiv odgovornih osoba iz kompanije Arcelor Mittal Zenica. Istraga je još uvijek u toku, a glavnog osumnjičenog je 31.12.2019 korporacija prebacila u Kazahstan..

Glavna tužiteljica Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo 29.3.2019 odbacila je pritužbu Eko foruma Zenica na raniju Naredbu tog tužilaštva od 4.1.2019 o neprovođenju istrage protiv bivše ministrice Federalnog ministarstva okoliša i Turizma i direktora Federalne uprave za inspekcijske poslove, kao službenih osoba u FBiH, za krivično djelo Nesavjestan rad u službi. Tužilaštvo Kantona Sarajevo ostalo je pri stavu da prijavljeno djelo nije krivično djelo, da su prijavljeni "ulagali napore na poboljšanju situacije i iznalaženju najboljeg rješenja, imajući u vidu da je riječ o kompleksnom problemu, pa se ne može izvući zaključak da se radi o umišljajnom postupanju".

Eko forum i Grad Zenica su 29.12.2015 pokrenuli upravne sporove protiv izdatog rješenja o okolinskoj dozvoli za BOF čeličanu jer primjedbe iz javne rasprave nisu uzete u obzir prilikom izdavanja dozvole. Kantonalni sud u Sarajevu je 29.4.20019 dostavio presudu o okolinskoj dozvoli, bez mogućnosti žalbe, iako je upravni postupak prekršen zato što sud uopšte nije razmatrao podnesak Eko foruma od 8.5.2017 kojim se dozvola za sva postrojenja AMZ iz aprila 2017 pridružuje pokrenutom sporu. Kantonalni sud donio je presudu 19.2.2019 kojom se prihvata tužba po upravnom sporu koji je pokrenuo Grad Zenica, okolinska dozvola poništava i vraća ministarstvu na ponovni postupak, zato što se ono što je trebalo biti "sastavni dio spisa" ne nalazi u spisu. 27.2.2019 Kantonalni sud donio je presudu kojom se odbacuje tužba po upravnom sporu koji je pokrenuo Eko forum, jer je po istom predmetu već donesena presuda i okolinska dozvola poništena. Rok od 30 dana za pokretanje upravnog spora protiv rješenja o okolinskoj dozvoli od 3.4.2017 je istekao, a za nemar i učinjene greške u postupcima niko neće odgovarati.

Dana 22.7.2019 prostorije Eko foruma posjetila je delegacija u kojoj su bili ambasadori Francuske i Švedske i šef misije EU u BiH Lars Gunar Wigemark. Na sastanku smo predstavili naše dosadašnje aktivnosti, probleme s kojima smo se sretali i razgovarali smo o načinima rješavanja tih problema.

Federalno ministarstvo okoliša i turizma dostavilo nam je Izvještaj o realizaciji mjera zaštite okoliša uslovljenih integralnom okolinskom dozvolom za Arcelor Mittal Zenica, koji je napravljen 4.9.2019. godine. Na sastanku menadžmenta kompanije s Federalnim ministarstvom i Federalnom upravom za inspekcijske poslove, utvrđeno je da je ponovo došlo do prolongiranja

rokova ključnih mjera za smanjenje zagađenja zraka u Zenici. Na kraju izvještaja Ministarstvo zaključuje da "Nepoštovanje provođenja propisanih mjera datih okolišnom dozvolom ima za posledicu oduzimanje okolišne dozvole", što je najozbiljnija prijetnja ikad izrečena iz ovog ministarstva, ali je i dalje ostala samo neostvarena prijetnja.

Šef misije OSCE u BiH, Alexander Chuplygin sa saradnicima je 19.9.2019 posjetio prostorije Eko foruma Zenica. Na sastanku se razgovaralo o uspostavljanju Arhus centra u Zenici, inicijativi Eko foruma koja datira još od 2013. godine.

Dana 23.9.2019 u Federalnom ministarstvu okoliša i turizma u Sarajevu održan je konsultativni sastanak vodećih okolišnih NVO u BiH, a isti dan je održana i radionica mreže "Eko-BiH" u vezi alternativnog izvještaja o provedbi poglavlja 27 iz upitnika EU za BiH.

Prostorije Eko foruma 1.10.2019 posjetila je delegacija parlamenta Češke Republike, zajedno s konzulom Janom Zelingerovom, koordinatorom za razvojnu saradnju Anesom Terza Vuković, te Zuzanom Vachunovom iz češke organizacije Arnika. Na sastanku su učestvovali i generalni direktor Biju Nair i direktorica departmenta za društvenu odgovornost, okoliš i kvalitet kompanije Arcelor Mittal Zenica Azra Sivo, te predstavnica gradske uprave Jakuta Imširović. Tema sastanka bile su aktivnosti Eko foruma i kompanije Arcelor Mittal na zaštiti okoliša i smanjenju zagađenja. Zanimljivo je da su češki parlamentarci postavili pitanja na koja kompanija nije imala odgovor – zašto u BiH nisu moguće investicije od 1,1 milijarde eura kao u Italiji, u željezari ILVA u Tarantu, koju je Arcelor Mittal kupio 2018. godine.

U augustu 2019. godine Eko forum je od Federalne uprave za inspeksijske poslove tražio pristup podacima o inspeksijskim pregledima izvršenim u pogonima i postrojenjima kompanije Arcelor Mittal Zenica. Tek u novembru, nakon tri mjeseca i nekoliko urgencija, konačno smo dobili tražene podatke, koji su poražavajući. Tokom tri godine (od januara 2017. do septembra 2019.) naplaćeno je ukupno 59.700 KM kazni za prekomjerno zagađenje ili manje od 20.000 KM godišnje, što je 50 puta manje od iznosa kazni koje naplati samo jedan stacionarni radar za mjerenje brzine saobraćaja u Tuzli.

U okviru izrade EBRD Zelenog akcionog plana za Zenicu, prisustvovali smo radionicama za izradu plana 1.11.2019.

Dana 18.11.2019 u Federalnom ministarstvu okoliša i turizma u Sarajevu prisustvovali smo sastanku o štetnosti mini hidroelektrana. Sastanku je pored Eko foruma prisustvovalo još 4 NVO, predstavnici EU i Američke ambasade.

Na dnevnom redu desete sjednice Gradskog vijeća Zenice održane 28.11.2019, konačno se našla informacija o zagađenju zraka u gradu – izvještaj o mjerenjima za 2018. godinu. Posljednji put je o zagađenju zraka Vijeće trebalo raspravljati 29.10.2015, ali je ta tačka bila skinuta s

dnevnog reda. Nažalost, izvještaj je prošao nezapaženo, bez ikakve rasprave, analize ili zaključaka, čime se pokazalo da gradsko vijeće nema sluha ni kapaciteta za ovakve probleme.

Eko forum Zenica je samoinicijativno organizovao javnu raspravu o nacrtu "Akcionog plana zeleni grad za Zenicu", 4.12.2019 u prostorijama udruženja. Oko 20 zainteresovanih građana, a posebno nas raduje da je bilo i mladih, učestvovalo je u javnoj raspravi o planu koji može biti dobar strateški dokument za razvoj Zenice u pravcu čistog okoliša, ali može ostati samo skupi katalog želja i prilika za buduća zaduženja i plasiranje novih kredita od strane EBRD i drugih finansijskih institucija. Primjedbe i zaključke uputili smo predlagaču, ali su te primjedbe ostale uglavnom nezapažene i nisu uvrštene u konačni tekst Plana. Naša glavna zamjerka na nacrt Plana je to što se ne nudi nijedno kvalitetno rješenje za ključni problem u gradu – industrijsko zagađenje. Stanje zdravlja Zeničana je loše, imamo probleme sa zagađenjem kakvih nema više nigdje u Evropi, broj oboljelih je u stalnom porastu, a umjesto traženja adekvatnih rješenja traže se izgovori zbog nenadležnosti. Ne postoji zid između grada i industrije i ne možemo prestati disati ako nema južnog vjetra da otpuše zagađenje do Vranduka.

Dana 31.12.2019 su (ponovo) istekli više puta prolongirani rokovi za realizaciju ključnih mjera za smanjenje zagađenja iz obnovljene okolinske dozvole. Nije javno dostupna informacija da li su mjere realizovane, iako bi se moglo zaključiti da je hibridni filter na Aglomeraciji pušten u rad, jer se više ne vidi oblak crvene prašine iznad tog pogona. Za zvaničnu informaciju čeka se izvještaj Federalnog ministarstva koji bi trebao biti gotov u martu 2020. Projekat sekundarnog otprašivanja na BOF čeličane nije okončan do kraja 2019. kako je bilo rečeno u augustu 2019., jer su tehničke probe pokazale da performanse sistema ne zadovoljavaju tražene zahtjeve i ponovo će se vršiti rekonstrukcija istog sistema.

U januaru 2020. objavljen je niz dokumenata koji se tiču zagađenja u BiH. Eko forum je sve te izvještaje objavio na našoj web stranici uz kritički osvrt na sadržaj tih izvještaja. Radi se o sljedećim dokumentima:

1. Izvještaj o stanju zdravlja stanovništva ZDK za 2018. godinu (Institut za zdravlje i sigurnost hrane ZDK)
2. Izvještaj o kvalitetu zraka u Evropi od 2000. do 2017. godine (Evropska agencija za okoliš)
3. Aktivnosti nadležnih institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine na smanjenju zagađenosti zraka (Ured za reviziju institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine)

U izvještajnom periodu održan je niz sastanaka s predstavnicima OSCE BiH, kako bi se uspostavio i aktivirao Arhus centar Zenica. Sastanci su održani 16.7., 26.7., 31.7., 4.9., 28.10. 2019., 15.1. i 7.2.2020.

U januaru 2020. održan je sastanak s predstavnicima organizacije *Human Rights Watch* iz Kanade i Njemačke, na kojem smo ih upoznali s našim iskustvima u borbi protiv zagađenja, i na kojem smo analizirali njihovu moguću podršku našoj borbi za ljudska prava u okolišu.

3. Učešće u aktivnostima drugih organizacija

U saradnji s češkom organizacijom Arnika, a na osnovu podataka koje smo na zahtjev dobijali od Federalnog ministarstva okoliša i turizma, u junu 2019 objavljena je top lista najvećih zagađivača u BiH, u okviru alternativnog registra zagađivača www.eko.ba. Pored već poznatih činjenica da je AMZ vodeći zagađivač u BiH, ova analiza otkrila je i da je zvanični registar koji vodi Federalno ministarstvo nepotpun i da sadrži podatke sumnjivog kvaliteta: nema podataka o TE Kakanj, podaci iz RS nisu dostupni javnosti, a najveći emiteri VOC u 2018. bile su mesna industrija i lakirnica iz Mostara, najvjerovatnije zbog pogrešnog korištenja mjernih jedinica. Analiza je pokazala da je sistem registrovanja i evidencije ispuštanja zagađujućih materija u BiH izuzetno loš i nepouzdan.

U Sarajevu je 28.6. i 18.7.2019 u organizaciji WWF Adria organizovana tribina "*Naming and Shaming to Combat Pollution*" na kojoj je Eko forum predstavio svoje aktivnosti.

U Sarajevu je 9.9.2019 održan okrugli stol na temu "Inicijativa za usvajanje novog prijedloga Zakona o zaštiti okoliša FBiH", koji je zbog nerada Parlamenta FBiH na čekanju već 5 godina. Organizatori su bili Resursni Aarhus centar BiH, CEE Tuzla i CZŽS Banja Luka, a kao učesnici su bili prisutni predstavnici FMOIT, Ured za zakonodavstvo Vlade FBiH, Centar za promociju civilnog društva, Eko Forum Zenica i Udruženje Dinarica. Povod za organizovanje skupa je nerazumljivo dugo čekanje na usvajanje u Parlamentu FBiH gdje se zbog nerada Parlamenta ovaj zakon "kiseli" već petu godinu. Između ostalih obaveza BiH na putu ka EU je i prihvatanje i provođenje pravne stečevine EU. Poglavlje 27 koje se odnosi na životnu sredinu jedno je od važnijih koje BiH mora sprovesti. U vezi s tim davno je urađen prijedlog novog Zakona o zaštiti okoliša FBiH, u kojem su izvršene izmjene i dopune zakona sa većim brojem novih članova kojima se unapređuje primjena i provođenje ovog zakona. Kako bi se ova aktivnost pokrenula s mrtve tačke, udruženje Resursni Aarhus centar BiH iniciralo je i potpisivanje peticije i prikupljanje potpisa građana Federacije kako bi se ovaj Zakon što prije stavio u proceduru za usvajanje u Parlamentu FBiH. Potpisivanje peticije organizovano je u Sarajevu, Zenici, Kakanju, Tuzli, Mostaru i Jablanici. Naši aktivisti prikupili su veliki broj potpisa u Zenici i Zakon je usvojen u Predstavničkom domu Parlamenta FBiH, zajedno s amandmanima koje je Eko forum pripremio i uputio preko nekoliko zastupnika iz više političkih partija. Do kraja izvještajnog perioda Zakon još nije došao na dnevni red Doma naroda parlamenta FBiH.

Dana 17.12.2019 održan je sastanak sa predstavnicima Doma naroda Parlamenta FBiH na kojem su predstavnici 4 Arhus centra u BiH pokušali lobirati da se novi Zakon o zaštiti okoliša FBiH stavi na dnevni red, ali bez uspjeha. Parlament je u svojevrsnoj blokadi i teško je procijeniti kad će novi zakon biti usvojen.

U januaru i februaru 2020. predstavnici Eko foruma učestvovali su na sastancima s ambasadama SAD, Švedske, Velike Britanije, organizacije OSCE i delegacije EU, radi koordinacije zajedničkih aktivnosti na zaštiti zraka u BiH.

Krajem februara 2020 predstavnici Eko foruma Zenica učestvovali su na konferenciji o zaštiti od hemikalija koju je u Beogradu organizovala organizacija Alhem, te na manifestaciji AirFair u dvorištu ambasade Švedske u Sarajevu.

Eko forum je organizovao protestnu šetnju na dan 28.2.2020. koja se istovremeno održala u 9 gradova Balkana. Protestnoj šetnji se odazvalo oko 100 građana, ali ni u drugim gradovima Balkana odziv nije bio značajno veći, najvjerovatnije usljed panike izazvane korona virusom.

4. Medijske aktivnosti

Tokom 2019. godine učestvovali smo u snimanju reportaža i filmova nezavisnih autora i novinara: Tom Barlow i Zlatko Pranjić iz Velike Britanije, Marco Ranocchiari i Volna Mare iz Italije, novinari Bloomberg-a Jan Bratanic i James Gomez, a objavljeno je nekoliko reportaža i intervjua na Zenicablogu i na portalu Media centra Sarajevo.

U augustu 2019 predstavnik Eko foruma učestvovao je u TV emisiji "Kontekst" na TV Al Jazeera Balkans, zajedno s brazilskim GreenPeace-om i World Wild Fund Adria.

Nakon medijske kampanje koju je TV Zenica vodila tokom augusta 2019, sindikat AMZ je početkom septembra organizovao proteste na kojima su izrečene ozbiljne prijetnje Eko forumu, iako mi nismo imali nikakve veze s kampanjom TV Zenica. To je bila posljedica niza prezentacija u pogonima AMZ u kojima je menadžment kompanije optužio Eko forum da će zbog naših aktivnosti pred pravosuđem kompanija prestati s radom i da će radnici ostati bez posla. Nakon što smo s tim upoznali tužilaštvo, prijetnje su prestale.

U oktobru 2019 i februaru 2020 predstavnici Eko foruma bili su sagovornici u kontakt-emisiji TV Zenica "Četvrtkom javno".

U januaru 2020. ekipa slovenačke TV POP posjetila je Eko forum i snimila reportažu o zagađenju u BiH i u Zenici.

Za vrijeme epizoda povećanog zagađenja tokom januara i februara 2020, predstavnici Eko foruma više puta su bili u programima TV Zenica, Radio Active Zenica, TV Hayat, TVBiH, Federalne TV, EuroNews, Al Jazeera, Radio Federacije BiH, BH radio 1, Kalman radio, TV1.

5. Priprema aplikacija za projekte

U izvještajnom periodu, pripremljeno je i upućeno 9 aplikacija za finansiranje projekata, od kojih su 2 odobrene, 2 nisu a za preostale još nisu objavljeni rezultati:

1. U aprilu 2019. smo s Centrom za ekologiju i energiju Tuzla poslali aplikaciju na poziv EU EuropeAid/162346/DD/ACT/BA, s projektom "Legal Instruments for achieving Human Right to clean Air in FBiH". Opći cilj je da se poboljša društvena odgovornost zagađivača zraka u BiH kroz aktivno sudjelovanje građana, javnih institucija i vladavine zakona. Rezultati poziva su objavljeni i naša aplikacija nije izabrana za finansiranje.
2. U maju 2019. smo aplicirali na poziv Fonda za okoliš FBiH s projektom "Indeks kvaliteta zraka u FBiH". Ukupna vrijednost projekta je bila planirana na iznos 45.000 KM, a cilj je bio da se uspostavi zvanična metodologija proračuna indeksa za FBiH. Projekat nije izabran za finansiranje s obrazloženjem Fonda da je dokumentacija bila nepotpuna. Uputili smo žalbu na odluku Fonda ali do danas nismo dobili nikakav odgovor.
3. U augustu 2019 aplicirali smo na poziv za male grantove koji je raspisao Centar za životnu sredinu Banja Luka u okviru EU projekta "Eko BiH". Projekat "Građanski monitoring realizacije KEAP ZDK" ima budžet od 15.424 KM, od čega moramo obezbijediti 1.590 KM sufinansiranja.
4. U oktobru 2019. na poziv Češke ambasade prijavili smo projekat "Environmental protection and human rights". Budžet projekta je oko 30.000 KM, a projekat bi trebao da ostvari sljedeće rezultate: 1. Javna internet platforma za branitelje ljudskih prava u okolišu u Bosni i Hercegovini i 2. Uspostavljena i operativna mreža pojedinaca i organizacija sposobnih da koriste pravne mehanizme za zaštitu ljudskih prava u životnoj sredini.
5. U januaru 2020. na poziv United Nations Democracy Fund poslali smo aplikaciju za projekat "Strengthening youth engagement for air quality". Budžet projekta je 170.000 USD, trebao bi trajati 2 godine (2021-2022) a planirano je da se u 10 škola instalira 200 prečistača zraka s mjernim uređajima. Rezultati poziva bit će poznati u junu 2020.
6. U februaru 2020. na poziv CPCD koji implementira program "Misli o prirodi" koji finansira Švedska ambasada u BiH, aplicirali smo na projekat "Eko hub Zenica". Ukupni budžet projekta je 60.000 KM, planirano trajanje je 30 mjeseci, a trebao bi početi u maju 2020. Obavijest da je projekat odobren za finansiranje dobili smo 28.2.2020.

7. Na isti poziv koji je objavio CPCD, na grant za zagovaračke mreže u februaru 2020. aplicirali smo projekat "Protest Art – Pravo na čist zrak" zajedno sa udruženjem Kreativci Zenica i RTV Zenica. Budžet projekta je 50.000 KM a trebao bi trajati 10 mjeseci.
8. U februaru 2020. na poziv UNDP i Norveške ambasade u BiH "Stvaranje povoljnijeg okruženja za civilno društvo (EMBRACE)" prijavili smo projekat "Akcija za čist zrak u školama". Budžet projekta je 56.000 KM a planirano je da traje 7 mjeseci (od marta do septembra 2020. godine). Cilj projekta je da se poveća interes, svijest i aktivno učešće školske djece u upravljanju kvalitetom zraka u gradu, a ostvario bi se opremanjem 30 učionica u Zenici s prečištačima zraka.
9. U saradnji s organizacijom CPCD Sarajevo aplicirali smo u februaru 2020. na EU poziv EuropeAid/167126/DD/ACT/BA "Civil Society Facility and Media Programme for Bosnia and Herzegovina 2019 - Support to existing and newly established CSOs networks in various ares" s projektom "Eco Effect – Measuring Impact of Environmental Projects in BiH". U prvoj fazi aplicira se samo s koncept notom, a ako ista bude prihvaćena, pristupiće se izradi pune aplikacije.

6. Uspostavljanje Arhus centra Zenica

Eko forum je u oktobru 2019. zvanično proglašen 4. Arhus centrom u BiH. Aarhuška konvencija, međunarodni ugovor koji je ratifikovala i BiH, garantuje javnosti pravo na informacije, pravo na učešće u donošenju odluka i pristup pravdi, po pitanjima zaštite okoliša. Mi smo je provodili i prije nego što smo znali da postoji, i nastavićemo je provoditi kako bismo postigli naš cilj – okolišno održivu Zenicu, ZDK i Bosnu i Hercegovinu.

Predstavnici Aarhus centara u Sarajevu, u Banja Luci: Centar za životnu sredinu, u Tuzli: Centar za ekologiju i energiju, i u Zenici: Eko Forum Zenica uzeli su aktivno učešće tokom sastanka o implementaciji ekonomske i ekološke dimenzije (*Economic and Environmental Dimension Implementation Meeting - EEDIM*) i Godišnjeg koordinacionog sastanka Arhuskih centara, koji su održani od 14. do 17. oktobra 2019 u Beču, Austrija, uz podršku Organizacije za Sigurnost i Suradnju u Evropi (*Organization for Security and Co-operation in Europe – OSCE*).

Uz podršku Misije OSCE-a u BiH i grada Zenice 20.12.2019 otvoren je Aarhus centar Zenica. Do sada su postojali centri u Sarajevu, Tuzli i Banjoj Luci, a zenički je centar otvoren u novim prostorijama Eko-foruma Zenica, na adresi Talića brdo 11 koje smo na besplatno korištenje dobili od gradske uprave. Svečanosti su pored aktivista Eko foruma Zenica, prisustvovali predstavnici OSCE-a, Aarhus centra Sarajevo, Gradske uprave na čelu sa gradonačelnikom, Fuadom Kasumovićem, Federalnog ministarstva okoliša i turizma, te Federalne uprave za inspeksijske poslove.

7. Stanje okoliša u Zenici

Zvanične institucije (Skupština ZDK i Vijeće Grada Zenice) još nisu objavile niti usvojile izvještaje o stanju okoliša, osim što je gradsko vijeće usvojilo bez komentara i rasprave izvještaj za 2018. u kojem se samo konstatuje da je stanje i dalje nezadovoljavajuće.

Kanton je uspostavio radnu verziju registra zagađenja, ali isti sadrži samo podatke za 2016. godinu. Registar je uglavnom popunjen na osnovu grubih procjena jer pouzdanih podataka o učešću pojedinih zagađivača nema i izgleda da ih zadugo još neće biti.

Tokom zime 2019/2020, iako su u Zenici koncentracije SO₂ često prelazile granične vrijednosti za proglašenje epizoda pripravnosti, upozorenja i uzbune, ni ove zime nijedna epizoda nije proglašena, nisu poduzimane nikakve mjere i nastavili smo se pretvarati da problem zagađenja zraka ne postoji i da će proći sam od sebe.

U Zenici, 29.2.2020.

predsjednik udruženja Eko forum Zenica
Zlatan Alibegović